

General armije
NIKOLA LJUBIČIĆ

Samoupravni društveni odnosi jačaju i odbrambenu snagu našeg društva

Drugarice i drugovi,

Sa zahvalnošću i zadovoljstvom primam ovo visoko priznanje koje ste ukazali JNA i našim oružanim snagama u cjelini za doprinos u oslobodilačkom ratu, za ulogu graditelja i čuvara slobode i nezavisnosti u poslijeratnom periodu.

Povelju i Plaketu »Crveni barjak samouprave« tumačim, prije svega, kao izraz priznanja našoj armiji, ne samo kao zaštitniku tekovina revolucije i socijalističkih samoupravnih odnosa, već i kao velikoj školi samoupravljanja i kovačnici novih ljudi u čijim se redovima kale odani branioči, pregaoči i graditelji naše socijalističke samoupravne i nesvrstane zajednice.

Za sve pripadnike JNA i naših oružanih snaga ovo priznanje je utoliko značajnije i dragocjenije što dolazi iz Kragujevca, grada sa svijetlim revolucionarnim tradicijama, kolijevkom klasnog revolucionarnog pokreta u Srbiji, koji je prije više od sto godina ukazao na puteve revolucionarnog i humanističkog stremljenja radničke klase bliske našim današnjim shvatanjima samoupravnih društvenih odnosa i koji je, zahvaljujući upravo takvim tradicijama, bio i ostao jedno od najvećih uporišta KPJ i druga Tita u NOR-u i poslijeratnom društvenom preobražaju. Kragujevac je grad svijetle prošlosti, bogate sadašnjosti i još ljepše budućnosti.

Jugoslovenska narodna armija, kao i oružana sila radničke klase i svih naših naroda i narodnosti, nerazdvojno je povezana sa tim i takvim revolucionarnim tradicijama. Cjelokupan proces shvatanja, izgradnje i razvoja naših oružanih snaga značio je, u stvari, stva-

ranje uslova za obezbjeđenje radničke klase i obezbjeđenje njene odlučujuće uloge u društvu. Zato su JNA i naše oružane snage u cjelini bile i ostale pouzdan oslonac radničke klase i SKJ u borbi za očuvanje tekovina revolucije i dalji razvoj našeg samoupravnog društva. Drug Tito je prije 35 godina na smotri jedne od naših divizija rekao: »Narod je stvorio svoju vojsku da mu ostvari mir zauvijek«.

Drugarice i drugovi,

Ako se pogleda cijelo razdoblje koje nas dijeli od 1941. godine naovamo, posebno razdoblje u godinama rata, u kome je rasla i razvijala se naša armija, lako je uočiti da je Partija od samog početka, od pojave njenih partizanskih odreda, nastojala da Armija ima klasični i narodni karakter. Ona se od samog početka stvarala kao oruđe radničke klase i njene avangarde — Komunističke partije Jugoslavije; kao oruđe revolucije za društveni preobražaj zemlje koja se razvijala u vatri oslobodilačkog rata svih naroda i narodnosti, za ostvarivanje socijalne pravde, nacionalne ravnopravnosti i društvenog progressa u cjelini.

Razvijajući se na tako širokoj klasno-političkoj i ideološkoj podlozi, ona je mogla rasti veoma brzo. Ona nije imala, niti je mogla imati, ni časa predaha, kako u organizacionom formiranju tako ni u stvaranju svoje vojne i političke doktrine. O izuzetno brzom tempu njenog razvoja govore mnogobrojne činjenice. Evo samo nekih. Ustanak smo počeli sa partizanskim grupama i odredima kao početnom formom vojne organizacije. Njihov je zadatak bio da se pokrenu mase, nanesu udari okupatoru i stvore uslovi za izrastanje oružane sile ustanka u armiju. Jedna od osnova Titove ratne strategije bila je postepena izgradnja armije u saglasnosti sa narastanjem narodno-oslobodilačke borbe i učešćem masa u njoj. Partizanski odredi doprinijeli su dizanju ustanka širom Jugoslavije i njegovom prerastanju u višu etapu borbe, u narodnooslobodilački pokret. Tako je u prvom talasu ustaničke ofanzive, u ljeto 1941. godine, oslobođeno oko 40 gradova, a slobodna teritorija je iznosila oko 50.000 km². Krajem 1941. godine, u vrijeme kada je Crvena armija vodila teške borbe za odbranu Moskve, u Jugoslaviji je, pod Titovom komandom, vodilo neprekidne borbe protiv fašističkih osvajača i njihovih slugu 80.000 boraca.

Istovremeno, drug Tito je znao da takva ustanička vojska organizovana u partizanske odrede nije pogodna za veće ofanzivne operacije. Zato avgusta 1941. nagovještava da će se, prema potrebi, »u slučaju povoljnih strategijskih i drugih okolnosti, radi izvođenja

krupnih operacija« stvarati »od više partizanskih odreda krupne vojne jedinice«. A početkom januara 1942. on u jednom pismu podvlači: »... mi namjeravamo stvarati više proleterskih brigada u raznim pokrajinama koje će biti sposobne da izvrše ne samo one zadatke koji se danas stavljaju pred nas nego i one u drugoj etapi borbe«. Krajem novembra te, 1942. godine, sumirajući dotadašnje rezultate borbe, drug Tito ukazuje na dalji razvoj:

»...naše brigade, koje su izrasle iz malih partizanskih odreda, koje su narasle u divizije, sutra će prerasti u korpuse i armije, jer su one jezgro iz kojeg naš narod kuje svoju armiju, da mu stvori pravu slobodu i srećnu budućnost«.

Razvojem oslobodilačke borbe u Jugoslaviji takva gledanja i procjene druga Tita su u potpunosti ostvarene. Na kraju prve ratne godine formirana je prva proleterska brigada, a kasnije, u drugoj ratnoj godini — godini odlučujućih bitaka na Neretvi, Sutjesci i isto-rijskog zasjedanja AVNOJ-a u Jajcu, formirane su, osim brojnih samostalnih bataljona i odreda, 99 proleterskih, udarnih i drugih brigada, 27 divizija sa 9 korpusa i mornarica NOVJ — ukupno oko 300.000 boraca.

Govoreći o toj etapi rata drug Kardelj kaže:

»Time je naša narodnooslobodilačka armija postala ravnopravni deo savezničkih armija. Istovremeno je završila svoj put od partizanskih odreda do razvijene armije savremenog tipa, ostajući do kraja oružje narodnooslobodilačkog rata i socijalističke revolucije. Time je praksa u celini potvrdila osnovni kurs Titove vojne strategije kao dela celovite političke strategije narodnooslobodilačkog ustanka i socijalističke revolucije«.

Pred kraj rata su pod vrhovnom komandom druga Tita bile četiri armije sa 64 divizije i sa ukupno 800.000 boraca. Naša armija je imala tada u cjelosti razvijene sve vidove i rodove, školski i pozadinski sistem. Prema tome, za sve vrijeme rata drug Tito je nastojao da u svakoj etapi rata razvija one oblike oružane borbe koji će odgovarati odnosu snaga i stepenu razvoja ustanka.

Uporedo sa stvaranjem adekvatne vojne organizacije, na poprištima borbe su se izgrađivale originalna operativna vještina i taktika, koje nisu bile ni šablonske, ni statične i koje su se pokazale daleko superiornije i vitalnije od ratne doktrine kojom su se služili udruženi fašisti. Zahvaljujući brizi Partije i druga Tita stvarane su jedinice koje su kvalitetom nadrasle i nadjačale fašističke okupatorske snage i vojne efektivne i one koje su organizovale domaće sluge — ustaše, domobrani, četnici, belogardejci, balisti i drugi neprijatelji.

Možemo reći da je takvim razvojem jedna armija, koja je rasla u ognju revolucionarnog rata i postala njegova udarna pesnica, dosegla u ratu, po organizaciji, stepen moderne armije, što je rijedak primjer u istoriji.

Naši narodi i narodnosti vodili su jedan velik oslobodilački rat, u vrijeme kada u Evropi drugog fronta nije bilo osim Istočnog.

Na taj period svoje istorije naša Partija i narodi Jugoslavije su ponosni, jer su dali sve što su mogli. Dali su, prije svega, velike ljudske žrtve i pretrpjeli ogromna materijalna razaranja.

Front u Jugoslaviji vezivao je za sebe tokom cijelog rata, pored kvislinških snaga, 30—35 okupatorskih divizija koje nisu mogle biti upotrijebljene na savezničkim frontovima, čime se najneposrednije ostvarilo strategijsko sadejstvo i rasterećenje glavnih frontova. Front na jugoslovenskom ratištu se, pred kraj rata, slio u jedinstveni saveznički front koji je zatvorio južni dio obruča oko fašističke Njemačke spajanjem sa Istočnim frontom na svom desnom i sa Zapadnim frontom na svom lijevom krilu.

Govoreći o tom doprinosu, drug Tito je rekao:

»Mjerilo vrijednosti našeg ratovanja ne može biti u tome kako su naši borci bili odjeveni i kakvo je bilo naoružanje, koliko smo i kakvih imali tehničkih sredstava itd., već koliko smo u ratu imali protiv sebe neprijateljskih divizija (koje su okupatorima bile jako potrebne na drugim savezničkim frontovima), koliko i kakve udarce smo bili sposobni zadavati neprijatelju i na kraju — kolika je bila naša brojna snaga«.

Postavlja se pitanje, drugarice i drugovi, kako je bilo moguće sve to postići?

Odgovor na to pitanje dali su CK KPJ i drug Tito, koji je pronicljivošću i vidovitošću revolucionara osmislio vojnu i političku ulogu te nove armije, smisao njene organizacije, rasta i prestrojavanja u hodu, suštinu njene strategije i taktike. Uspješno voditi borbu protiv brojno i tehnički superiornijeg protivnika bilo je moguće u prvom redu zato što su Partija i drug Tito stvarajući našu armiju u nju usadili novi duh, nove, prave drugarske odnose na temelju svjesne discipline — svjesnog izvršavanja zadataka. Stvoreni su bili takvi odnosi da su i borci i starješine svjesno težili istom cilju — pobjedi nad okupatorom i domaćim vojnim formacijama. U takvim odnosima izgrađen je visok borbeni moral, koji je bio odlučujući faktor na bojnopolju.

Sve je to činilo bitan sadržaj Titovog revolucionarnog rada u narodnooslobodilačkom ratu i njegovog vojnog djela. Pri tome, kao

i u svim drugim prilikama, marksistička teorija nije uzeta, ni shvaćena, kao dogma, već kao inspiracija, kao uputstvo za akciju, kao ideja za stvaralaštvo u drukčijim i specifičnim uslovima u poređenju, recimo, s vremenom pariske komune ili drugih revolucionarnih događaja. Jer, društvene okolnosti koje vladaju u različitim istorijskim razdobljima se ne ponavljaju, pa je to, kao što je poznato, važno i za prilike u našoj zemlji 1941. godine i kasnije.

Stvaralaštvo druga Tita ogledalo se, prije svega, u iznalaženju najcelishodnijih oblika vojne organizacije koja će se kasnije mijenjati, evoluirati, u skladu sa širenjem ustanka i njegovim prerastanjem u narodnooslobodilački rat najširih razmjera i potrebama razvoja revolucionarne borbe.

Drug Tito je poveo narode u borbu protiv odlično organizovanih i moderno naoružanih pukova, divizija i korpusa udružene fašističke okupacione sile nacističke Njemačke, fašističke Italije, carske Bugarske i Hortijeve Mađarske, protiv razgranatog fašističko-okupacionog i policijskog sistema, protiv udruženih domaćih izdajnika i okupatorovnih slugu — ustaša, četnika, domobrana, belogardejaca, balista i drugih neprijateljskih snaga koje su bile u službi okupatora. U toj žestokoj i neravnopravnoj borbi stvarala se nova armija, što je, u to nema sumnje, bilo jedinstven podvig i trijumf revolucionarne strategije koju su, inspirisani marksizmom i lenjinizmom, postavili drug Tito i Komunistička partija Jugoslavije.

Svemu tome treba dodati i iznalaženje adekvatne ratne doktrine, strategije oružane borbe i drugih oblika otpora kojima su u praksi, na jugoslovenskom ratištu, oborene sve do tada stvorene sheme i norme koje je oblikovala klasična buržoaska vojna misao i ratna doktrina, na katedrama i u generalštabovima velikih vojnih sila.

Tito i KPJ nisu dozvolili da partizanska strategija i taktika stagniraju u svojim prvobitnim oblicima postavljenim u početku ustanka. U mjeri u kojoj se razvijala narodnooslobodilačka borba rastao je broj jedinica, što je omogućilo da se pređe na viši oblik vojne organizacije. Jedinice NOV i POJ, spajajući se u krupnije operativne sastave, ali zadržavajući sve što je pozitivno u partizanskoj ofanzivnoj taktici, izvodile su složene operacije ne oklijevajući da u povoljnim operativnim prilikama stupe i u frontalne okršaje radi oslobađanja većih prostranstava, sela i gradova. Ali, to samo ondje i onda kada se to pokazalo cjelishodnim.

Baveći se tim problemima, drug Tito je pisao u Biltenu VŠ NOPOJ 1941. godine: »Taktika ratovanja naše narodne vojske mora

biti kombinovana s našom dosadašnjom partizanskom taktikom. To znači da se moramo čuvati krutih frontova, začepljavanja rupa, itd... U našoj narodnoj vojsci mora vladati isključivo ofanzivni duh... Ne treba da se bojimo opkoljavanja, kao što se nismo bojali ni onda kada smo imali manje jedinice... Svaki gubitak teritorije mora u isto vrijeme značiti dobitak nove, još veće i važnije teritorije«.

Posebno obilježje stvaralačkog pristupa vojnoj organizovanosti jeste uzajamno prožimanje političkih i vojnih ciljeva u borbi, uporedan razvoj narodne vlasti, društveno-političkih i vojnih organizacija i institucija.

Riječ je zapravo o ostvarivanju linije strategijskog značaja. Svaki uspjeh na vojnom planu morao je da ima za posljedicu rušenje organa okupatorske vlasti i nicanja novih, narodnooslobodilačkih odbora, organa revolucionarne vlasti. I obrnuto: širenje političke osnovice revolucije, stvaranje nove, revolucionarne vlasti i političkog organizovanja naroda imalo je za posljedicu stvaranje novih jedinica ili bitno širenje postojećih — pristizanjem novih boraca.

Uspjesi i na jednom i na drugom području bili su podjednako značajni, za tok revolucije pa smo, kao što je rečeno, NOR završili s armijom od 800.000 naoružanih boraca.

Sva ta naša iskustva stečena u NOR-u i revoluciji poslužila su nam u daljoj izgradnji oružanih snaga u cijelom poslijeratnom razdoblju. Ona čine, u stvari, kontinuitet našeg vojnog organizovanja, s tim što se ono obogaćuje svim onim novim što donose socijalistička i samoupravna organizacija našeg društva i njegove potrebe, privredni razvoj zemlje, razvoj ratne tehnike i naoružanja u međunarodnim odnosima, naša borba za mir i nesvrstanost.

Drugarice i drugovi,

Naša armija, izrasla u revoluciji i stvarana od svih naših naroda i narodnosti, bila je i ostala revolucionarna i narodna oružana snaga, izvršavajući dosljedno, predano i odgovorno svoje zadatke u svim etapama naše revolucionarne borbe. Ona se razvijala kao nerazdvojan dio društva, kao njegov nepokolebljivi oslonac u osiguranju mira i bezbjednosti na našim granicama, kao udarna pesnica i okosnica razgranatog sistema opštenarodne odbrane koji gradimo da bismo očuvali nezavisnost i suverenitet naše samoupravne i nesvrstane socijalističke zajednice.

Zato s pravom kažemo da današnja snaga i borbena sposobnost JNA i TO, odnosno — oružanih snaga u cjelini, i njihov borbeni moral i jedinstvo proizlaze iz neraskidivih veza s radničkom klasom, radnim ljudima iz jedinstva naših naroda i narodnosti.

Izrasle iz naroda, naše oružane snage su i u čitavom poslijeratnom razvitku bile čvrsto s narodom i bezbrojnim nitima vezane za naš socijalistički samoupravni sistem, za radničku klasu i njene ciljeve.

U tom kontekstu želim da istaknem društveno-političku aktivnost pripadnika JNA. Samo u 1977. godini starješine su obavljale preko 20.000 funkcija u društveno-političkim organizacijama, samoupravnim i drugim organima. U vojnim jedinicama radi oko 500 delegacija sa 5.432 aktivna vojna i građanska lica na službi u JNA. Može se pouzdano reći da su te delegacije i mnoge druge aktivnosti postale značajan oblik neposrednog učešća vojnih starješina u političkom sistemu socijalističkog samoupravljanja.

Naše oružane snage nisu samo garant bezbjednosti već one daju značajan doprinos izgradnji saobraćajnih, stambenih i drugih objekata širom zemlje.

Mnogobrojne su i isto tako čvrste i sve druge spona Armije s našim narodima i narodnostima, prije svega zato što je svaki čovjek socijalističke, samoupravne i nesvrstane Jugoslavije duboko svjestan toga da je svrha njenog postojanja i jačanja uslov i temelj našeg unutrašnjeg jedinstva i spremnosti da branimo od agresije našu slobodu i nezavisnost, i da čuvamo tekovine narodnooslobodilačkog rata, socijalističke revolucije i izgradnje, čime ona potvrđuje svoj narodni i revolucionarni karakter.

Otuda je razumljivo što se sve teškoće, problemi i naponi društva odražavaju i na pripadnike oružanih snaga, jer ih i oni osjećaju i žive s njima.

Naš dosadašnji razvoj je pokazao da se odbrambena snaga društva povećava u srazmjeri s tim koliko i kako se razvijaju i jačaju samoupravni društveni odnosi, kako se poboljšava društveni i ekonomski položaj radnog čovjeka. I obrnuto: ukoliko je naša odbrambena snaga veća utoliko se stvara više mogućnosti za još potpuniji razvoj samoupravljanja, brži ekonomski i privredni prosperitet zemlje, a time i za bolji položaj radnog čovjeka u cjelini. Naš društveno-politički sistem je već pružio najšire mogućnosti za angažovanje svih ljudskih, materijalnih i moralnih snaga društva u odbrani zemlje.

Zahvaljujući visokoj svijesti naše radničke klase i radnih ljudi i njihovom shvatanju da je sloboda skupo plaćena i da se s njom ne može ništa mjeriti, oni su odvajali značajna sredstva u čitavom poslijeratnom periodu za izgradnju oružanih snaga. Ta ulaganja, kad

se vide rezultati, izazivaju gordost u svakom našem čovjeku što su stvorene moćne i savremeno naoružane oružane snage, sposobne da zaštite slobodu i mirnu socijalističku izgradnju.

Savezni sekretar za narodnu odbranu general armije Nikola Ljubičić je govorio i o tome da je naša privreda danas kadra da proizvodi najsavremeniju ratnu opremu i naoružanje i da sa preko 70 odsto ukupnih potreba oružanih snaga podmiruje iz domaće proizvodnje, a do kraja srednjoročnog plana podmirivaće svih 80 odsto.

— Dostignuća koja je naša zemlja ostvarila na području samoupravne organizacije društva, udruživanja rada, u jačanju ekonomskog potencijala zemlje, u razvoju industrije, energetike, proizvodnji hrane, u obrazovanju, socijalnom i zdravstvenom zbrinjavanju, za-
pošljavanju, životnom standardu itd. — dobra su osnova za kontinuirano jačanje odbrane i efikasnosti oružanih snaga. Sve nam to daje realne izgleda da u slučaju agresije — ostvarivanjem temeljnog načela naše strategije, načela o vođenju bespoštedne dugotrajne i totalne oružane borbe i otpora — slomimo svakog napadača.

Prema tome, naše OS su u cjelokupnom svom razvoju bile i ostale ne samo značajan faktor očuvanja nezavisnosti zemlje i čuvar tekovina revolucije već i značajan faktor stabilnosti našeg društva. Dalji razvoj političkog sistema na osnovama socijalističkog samoupravljanja imaće i ubuduće velik značaj za jačanje političke kohezije našeg društva, a time i za njegovu odbrambenu sposobnost.

Drugarice i drugovi,

Naša socijalistička zajednica je, dosljedna svome revolucionarnom opredjeljenju u čitavom poslijeratnom razvitku, na međunarodnom planu bespoštedno vodila borbu za jačanje aktivne miroljubive koegzistencije, popuštanje zategnutosti u svijetu, saradnju sa svim zemljama bez obzira na njihovo društveno uređenje, ostvarivanje ciljeva nesvrstanosti i jačanje uloge OUN, za otklanjanje kriznih žarišta i rješavanje spornih međunarodnih problema i za aktivnu solidarnost sa borbom potlačenih naroda. Razumije se, takva međunarodna politika SKJ i naše zemlje doprinosila je povećavanju ugleda naše zemlje u svijetu, a posebno ugleda druga Tita kao tvorca i neimara politike nesvrstanosti, koja je postala bitan faktor preobražavanja međunarodnih ekonomskih i političkih odnosa.

Međutim, međunarodna situacija i svijet opterećeni su dubokim protivurječnostima. Po završetku drugog svjetskog rata, koji je bio najkrvaviji u istoriji, nade čovječanstva u trajan mir praktično su

iznevjerene. Rat gotovo nije prestajao. On se svakog dana negdje vodi. Za 32 godine poslije drugog svjetskog rata vodilo se skoro četiri rata godišnje.

U svijetu traje nadmetanje za prevlast u svjetskim okvirima. Stoga trka u naoružavanju neprekidno traje i sve se više ubrzava. Njoj nema kraja. Pregovori koji se godinama vode o smanjivanju i ograničavanju naoružanja ne daju nikakve rezultate. To je breme koje nosi savremeno čovječanstvo više od tri decenije, bez izgleda da ga se oslobodi. Otuda je vrijeme u kome živimo karakteristično po tome što je razvoj ratne tehnologije mnogo brži od međunarodnog dogovaranja. Velike sile, i ne samo one, sve se više naoružavaju. Stvaraju se brojni tehnički sistemi — krstareće rakete, strategijske rakete sa višestrukim bojevim glavama, nuklearni i drugi eksplozivi, neutronska bomba, laserska oruđa i druga sredstva.

Ukupni nominalni vojni izdaci u svijetu porasli su u posljednjih 10 godina za oko 64 odsto i dosegli iznos od preko 350 milijardi dolara u 1977. god., ili jednu milijardu dolara dnevno.

Sve je u službi pripremanja za rat. Svi naučni potencijali podređeni su tome i više od 500.000 naučnika u svijetu radi na iznalaženju i razvijanju novih oružja.

Prema tome, trka u naoružavanju poprima sve više globalne razmjere i primorava nesvrstane zemlje i zemlje u razvoju da ulažu značajna sredstva za jačanje svojih oružanih snaga.

U svijetu su brojna krizna žarišta, od kojih su najopasnija ona na području Afrike, gdje se pokušava da se promijeni odnos snaga, ugroze izvojevanе tekovine afričkih naroda i uspori proces dekolo-nizacije i likvidacije rasizma.

Neuralgična su i druga područja — Bliski istok, Mediteran, Evropa itd.

Sve nam ovo govori da je vojna sila prisutna u međunarodnim odnosima, bilo direktnim angažovanjem u ratovima i intervencijama, bilo kao elemenat političkog pritiska prijetnjom upotrebe sile.

Dok je ovakva međunarodna situacija u svijetu, a posebno u Evropi, dok postoje snage koje se i dalje spremaju za rat, koje priželjkuju revanšizam, izmjene granica i sl., našoj zemlji su potrebni snažan sistem odbrane i posebno jake oružane snage. Zbog toga naše samoupravno socijalističko društvo ulaže ogromne napore u razvijanju veoma široke i intenzivne aktivnosti u organizovanju sistema opštenarodne odbrane, koji je respektivan faktor odvrćanja i garant pobjede u eventualnom ratu.

General armije Nikola Ljubičić je zatim govorio o društveno-političkom i privrednom razvitku Kragujevca, njegovoj bogatoj istoriji, doprinosu stvaranja radničke klase i revolucionarne misli ne samo u gradu, Šumadiji i Pomoravlju, već i šire u cijeloj zemlji. U toku narodnooslobodilačkog rata u Kragujevcu je streljano preko 6.000 rodoljuba, a 3.000 je stradalo u logorima i drugim stratištima. Kragujevac je dao i 15 narodnih heroja. Danas je on postao snažan industrijski centar Šumadije, Pomoravlja i susjednih regiona.

Na kraju, savezni sekretar za narodnu odbranu, general armije Nikola Ljubičić, u ime svih pripadnika oružanih snaga i u svoje ime, najtoplije se zahvalio na visokom priznanju.